

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö MMM023:00/2011, 30.9.2016

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta

Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaraosasto on viitekirjeellään pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta.

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus (Luke) esittää seuraavan.

Yleistä

Luonnonvarakeskus antoi aiemmin lausuntonsa (159/00 04 05/2016; 12.8.2016) Suomen ja Norjan välisen kalastuksesta Tenojoen vesistössä tehdyn sopimuksen allekirjoittamisesta sekä sen vaikutuksesta lausunnonantajan toimialaan.

Nyt annettavassa lausunnossa keskitytään aiemmassa lausunnossa esiin nostettuihin epäselviin kohtiin sekä erityisesti Luonnonvarakeskukselle tarkoitettuihin tehtäviin ja vastuualueisiin.

Yleisperusteluiden tarkastelu

7 §. Saalisrekisteri ja ilmoitusvelvollisuus saalisrekisteriin
Luonnonvarakeskuksen vastuu ja yhteistyö, ks. alh. Voimaansaattamislain tarkastelu

Sopimusluonnoksen eräänä keskeisenä ajatuksena on siirtyä aiempaa selvästi velvoittavampaan saalisraportointiin. Tämän tavoitteen näkökulmasta esityksestä puuttuvat perustelut, miksi myös kalastustiedustelu on mainittu. Luken käsityksen mukaan toimeenpantu ja toteutunut raportointivelvoite ei tarvitse rinnalleen kalastustiedusteluita.

Saalisilmoitusvelvoite ja sanktiot.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ”Velvollisuus on täytettävä ennen kuin voi lunastaa uutta kalastuslupaa”. Esityksestä ei käy ilmi, tarkoittaako tämä myös paikalliskalastajia. Epäselväksi jää myös, miten paikalliskalastajien osalta toimii luvanmyynnin sank-

tio, jos saalistietoja ei ole ilmoitettu; tulisi siis selventää, jääkö seuraavan vuoden kalasilupa saamatta, jos edellisen vuoden kalastusraporttia ei ole jätetty.

Voimaansaattamislain tarkastelu

6 § Hoitosuunnitelman valmistelu ja vahvistaminen

Lakiehdotuksen virke ”Luonnonvarakeskus vastaa sopimuksen 4 artiklassa tarkoitetun hoitosuunnitelman valmistelusta sekä 12 artiklassa tarkoitetusta Tenojoen vesistön kalakantojen seurannasta ja tutkimuksesta” luo vaikutelman, jonka mukaan Luonnonvarakeskus vastaisi näistä velvoitteista yksinään. Lakitekstiin pitäisi saada selvemmin näkyviin, että kysymys on yhteisistä tehtävistä Norjan seurannoista ja tutkimuksista vastaavien osapuolten kanssa. Sama vaikutelma yksinomaan Suomen sisäisestä tehtävänjaoista syntyy myös 6 §:n toisen kohdan virkkeestä.

7 § Saalisrekisteri ja ilmoitusvelvollisuus rekisteriin

Artiklan ensimmäinen lause määrittelee Luonnonvarakeskuksen vastuut seuraavasti: ”Luonnonvarakeskus on sopimuksen 13 artiklassa tarkoitetun saalisrekisterin ja siihen liittyvän luvanmyyntirekisterin toimivaltainen rekisterinpitäjä ja vastaa rekisterin hallinnoimiseksi välttämättömän tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä Norjan toimivaltaisen rekisterinpitäjän sekä kalastuslupien myynnistä vastaavan tahon kanssa.” Luonnonvarakeskus katsoo, että ensisijainen yhteistyö tulisi tapahtua Suomen puolen luvanmyynnistä ja luparekisteristä vastaavan tahon kanssa ja vasta toissijaisesti Norjan puolen rekisterinpitäjän kanssa. Luvat myydään jatkossakin erikseen Suomessa ja Norjassa, ja tuleva saalisrekisteri on välittömässä yhteydessä maakoh- taiseen luvanmyyntirekisteriin. Realistisempi vaihtoehto olisi kerätä lupa- ja saalistiedot maakoh- taisesti ja yhdistää tiedot yhteiseen, molempien maiden käytössä olevaan tietokantaan.

Edellä esitetyn perusteella Luonnonvarakeskus ehdottaa 7 §:n muotoiluksi seuraavaa: ”Luonnonvarakeskus on sopimuksen 13 artiklassa tarkoitetun saalisrekisterin toimivaltainen rekisterinpitäjä ja vastaa saalisrekisterin hallinnoimiseksi välttämättömän tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä kalastuslupien myynnistä ja luvanmyyntirekisteristä vastaavan tahon kanssa. Suomi ja Norja perustavat yhteisen tietokannan, johon molempien maiden kalastus- ja saalistiedot tallennetaan vuosittain.”

Pykälän toisessa kohdassa mainitaan ilmoitusvelvollisuus Tenojoen vesistön lohennousualueen kalastuksessa. Jää kuitenkin epäselväksi, miten velvoite ja sen toteutuksen seuranta sanktioineen järjestetään erilaisten lupatyyppeiden tapauksissa, esimerkiksi sivujokien osakas- ja luovutuslupien osalta. Luotettavien saalistietojen tuottaminen tai saalisrekisterin ylläpitäminen eivät onnistu ilman kattavaa lupamyntirekisteriä.

Sopimuksen tarkastelu

2 Artikla

Aiemmasta sopimuksesta poikkeavaan määritelmään sopimuksen soveltamisalasta, (”Sopimusta ja kalastussääntöä sovelletaan Tenojoen, Inarijoen ja Skietshamjoen niillä alueilla, joissa Suomen ja Norjan välinen valtakunnan raja kulkee (rajajokiosuus)”) on nyt liitetty 3 Artiklan lause, jonka mukaan ”Norjalle kuuluvalla Tenojoen vesistön jokisuun ja rajajokiosuuden välisellä osalla sovellettavat kalastusmääräykset eivät voi olla lievempiä kuin rajajokiosuudella voimassa olevat määräykset”. Tämä lisäys selventää Luonnonvarakeskuksen edellisessä lausunnossaan esittämää kysymystä, mutta jättää edelleen auki kysymyksen siitä, miksi sopimuksessa on päädytty aiemmasta poikkeavaan soveltamisalaan.

3 Artikla

Toisessa kohdassa mainitaan ”Finnmarkin merilohen kalastuksen sääntely...”. Kyseessä lienee käännöksen epätarkkuus. Merilohi tarkoittaa tavallisesti merivaelteista kalalajia, lohta (*Salmo salar*), joten siinä tapauksessa tässä tarkoitettaisiin yksinkertaisesti lohen kalastuksen sääntelyä Finnmarkissa. Tosiasiassa tässä tarkoitettaneen Finnmarkin merialueen lohenkalastusta. (vrt. myös norjankielinen teksti, sjølaksefisket)

4 Artikla

Tenojoen lohikantojen hoitosuunnitelman ja mahdollisten elvytysuunnitelmien laatimisen ja soveltamisen aikajänteet jäävät epäselviksi. Nyt ehdotettu sopimus ja kalastussääntö tulisivat heti voimaanastuttuaan todennäköisesti pienentämään kalastuskuolevuutta merkittävästi, joten se aikajänne, millä arvioidaan lohikantojen tilaa suhteessa hoitotavoitteeseen (sekä elvytysuunnitelman tarpeellisuuden arvioiminen) jää auki.

10 Artikla

Kohta 5. Tässä ei mainita lainkaan vesialueen omistajille maksettavia korvauksia vaikka yleisperusteluissa tai voimaansaattamislain tätä käsittelevässä kohdassa (11 §) korvaukset rajajokialueen vesialueen omistajille mainitaan ensimmäisenä.

13 Artikla

Yhteinen sähköinen saalisrekisteri voi olla käytännössä vaikea rakentaa. Luonnonvarakeskus ehdottaa toisenlaista muotoilua tekstiin (ks. ed. kommentit voimaansaattamislain 7 §:stä)

15 Artikla

Kohdassa kolme sanotaan että ”Tenojoen vesistön valuma-alueella ei saa harjoittaa anadromisten lohikalojen kasvatusta ja viljelyä.” Eikö lohikalojen kasvatusta ja viljelyä pitäisi kieltää kokonaan, ettei määräys vaikuttaisi esimerkiksi sitä, että muita kalalajeja, esimerkiksi ei-anadromisia lohikaloja saa viljellä Tenojoen vesistössä?

Kohdassa neljä sanotaan että ”Eläviä kaloja tai gameettia (gameetteja? Voisiko vierasperäisen sanan korvata sanalla ”sukutuotteita”?) ei saa siirtää muista vesistöistä Tenojoen vesistön valuma-alueelle”. Seuraavassa kohdassa todetaan, että ”Vesiviljelyeläinten ja niiden gameettien siirtämisen on tapahduttava Euroopan unionin kalaterveysmääräyksistä seuraavien lisävakuuksien mukaisesti”. Mitä siirtoja tässä tarkoitetaan, vesistön sisäisiäkö?

Kalastussäännön tarkastelu

5 §

Termit ”kalastusvuorokausi” ja ”kalastuslupa” tarkoittavat tässä ilmeisesti samaa asiaa. Termejä olisi hyvä yhtenäistää ja selventää.

Ehdotetut lupamäärät lienevät viikottaisia kokonaismääriä, jotka päivä- ja venekunta-kohtaisiksi jaoteltuina tarkoittaisivat erittäin pieniä kalastaja- ja venemääriä useissa tapauksissa, laajoilla alueilla.

30 §

Kalastajalle veloitettu saaliskirjanpito on kuvattu sangen tarkaksi, sisältäen mm. tiedot jokaisen saaliskalan sukupuolesta, pituudesta ja painosta. Muutos aiempaan käytäntöön erityisesti paikallisten kalastajien osalta on erittäin suuri. Veloitteen toteutumisen seuranta ja siihen liittyvät sanktiot jäävät epäselviksi.

7 luku

Tässä esitetyt ennalta sovitut määräykset poikkeavat joiltakin osin niistä, mitä tutkijaryhmä ehdotti aiemmin tänä vuonna. Paikkakuntalaisten vapakalastukseen hallituksen esityksessä esitetään selvästi pienempiä rajoituksia kuin matkailukalastukseen, ja kulkutuskalastuksen rajoitukset on poistettu useamman lohikannan osalta, vaikka juuri kulkutuksella on merkittävä rooli kalastuskauden ensimmäisten viikkojen kalastuskuolevuuden aiheuttajana.

Viiden prosenttiyksikön poikkeama asetetusta kalastuskuolevuuden tavoitteesta on varsin pieni, ja näin tarkan muutoksen arviointi edellyttää erittäin kattavaa ja tarkkaa seurantatietoa. Luonnonvarakeskus muistuttaa arvioiden epävarmuudesta kun kynnyksarvojen ylitysmarginaali määritellään noin pieneksi.

Pulmankijärven kalastus

Muusta vesistöistä poikkeavat säädökset Pulmankijärvellä ovat pitkään mahdollistaneet hyvän lohenkalastusmahdollisuuden paikallisille asukkaille sekä toisaalta jokialueen rauhoituksen myötä hyvän perustan lohikantojen suojelulle. Alustavien arvioiden mukaan Pulmankijoen vesistön lohikanta on saavuttanut viime vuosina kutukantatavoitteen yhtenä harvoista Tenon lohikannoista. Lisäksi poikkeussäädökset ovat tarjonneet erinomaisen pitkäjänteisen tietopohjan Pulmankijoen vesistön ja laajemminkin Tenojoen lohikantojen seurannalle ja tutkimukselle. Luonnonvarakeskus toivoo että vastaavaa järjestelyä voitaisiin jatkaa uudellakin sopimuskaudella jossakin muodossa.

Pääjohtaja Mari Wallsin puolesta

Tiina Mellas
Yksikön johtaja

Lausunnon vastuuvastavalmistelijat/lisätietoja: tutkimusprofessori Jaakko Erkinaro, tutkija Panu Orell, Luonnonvarakeskus, Luonnonvarat ja biotuotanto -yksikkö